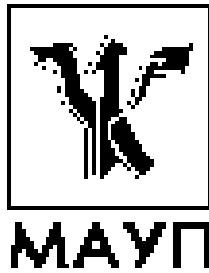

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

БОЛОНСЬКИЙ ПРОЦЕС: перспективи розвитку вищої освіти України

Матеріали VII Міжнародної наукової конференції
“Модернізація вищої освіти України в умовах
Болонського процесу: аналіз вітчизняного досвіду
і перспективи розвитку”,
м. Одеса, 29–31 травня 2007 р.
і VIII Міжнародної наукової конференції
“Стан і перспективи розвитку вітчизняної системи
вищої освіти в контексті Болонського процесу”,
м. Судак (Автономна Республіка Крим), 13–16 вересня 2007 р.

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2008

ББК 74.58(4УКР)я43
Б79

Відповідальний редактор В. М. Чирков
(видання здійснене в рамках проекту “Наукові праці МАУП”)

Болонський процес: перспективи розвитку вищої освіти
Б79 України: Матеріали VII Міжнар. наук. конф. “Модернізація вищої освіти України в умовах Болонського процесу: аналіз вітчизняного досвіду і перспективи розвитку”, м. Одеса, 29–31 трав. 2007 р. і VIII Міжнар. наук. конф. “Стан і перспективи розвитку вітчизняної системи вищої освіти в контексті Болонського процесу”, м. Судак (Автономна Республіка Крим), 13–16 верес. 2007 р. — К. : ДП «Видавничий дім «Персонал», 2008. — 368 с.: іл. — Бібліогр. в кінці статей.

ISBN 978-966-608-846-1

У пропонованому збірнику наукових праць висвітлюються проблеми реформування системи вищої освіти України, трансформації освітньої системи країни в умовах розвитку постіндустріального суспільства. Вища освіта розглядається в контексті державної політики України.

Для науковців, державних службовців, менеджерів освіти, викладачів і студентів, які навчаються за такими напрямками і спеціальностями: державне управління, політологія, менеджмент, маркетинг, педагогіка, міжнародні відносини.

ББК 74.58(4УКР)я43+74.58я43

ISBN 978-966-608-846-1

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2008
© ДП «Видавничий дім «Персонал», 2007

Розділ II	
СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВІТЧИЗНЯНОЇ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ БОЛОНСЬКОГО ПРОЦЕСУ	212
Гурч Л. М.	
Активізація навчального процесу як засіб підвищення якості вищої освіти України	213
Білоус А. О., Гуріна О. В.	
Використання результатів педагогічних вимірювань у роботі органів державного управління шкільною освітою: міжнародний і вітчизняний досвід	219
Гудзь В. В.	
Виховання історичної пам'яті у студентської молоді на заняттях з історії України в умовах переходу на Болонську систему освіти	233
Балабаниць А. В., Воєводзинська О. В.	
Університетська система заочної освіти: основні проблеми та напрями вдосконалення	239
Гуляницький В. В., Сафонова В. Є.	
Конкурентоспроможність приватного сектора на ринку освітніх послуг в Україні	245
Кайдалова Л. Г.	
Контроль якості підготовки фармацевтичних кадрів	250
Полесья Т. Л., Жученко П. С., Швець В. В.	
Шляхи вдосконалення оцінювання успішності студентів за рейтинговою системою ECTS дисциплін гуманітарного та соціально-економічного напрямів при впровадженні кредитно-модульної системи в медичних університетах	253
Штих В. А.	
Інтерактивні технології навчання як важливий аспект реалізації принципів Болонського процесу	258
Смеричевская С. В., Жаболенко М. В.	
Рыночные возможности учреждений образования в условиях реформирования системы образования	262
Фетісова Н. І.	
Актуальні питання практичної підготовки менеджерів	266
Лазоренко Л. В.	
Роль ділових ігор у навчальному процесі	271

А. В. БАЛАБАНИЦЬ

канд. екон. наук, доц. кафедри маркетингового
менеджменту

Донецький державний університет економіки і торгівлі
ім. М. Туган-Барановського

О. В. ВОЄВОДЗИНСЬКА

канд. екон. наук, доц. кафедри стратегічного менеджменту
Донецький інститут МАУП

УНІВЕРСИТЕТСЬКА СИСТЕМА ЗАОЧНОЇ ОСВІТИ: ОСНОВНІ ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Визначено основні проблеми системи заочної освіти у вітчизняних вищих навчальних закладах, запропоновано напрями щодо удосконалення навчального процесу на заочному відділенні.

Життєва філософія будь-якої організації, яка сьогодні прагне до ефективного функціонування, — це постійне її вдосконалення.

За умов загострення конкуренції за студентів у найближчому майбутньому навчальним закладам важливо сконцентрувати зусилля на підвищенні якості вищої освіти, що традиційно пов'язується зі змістом і формою навчального процесу. Вдосконалення навчального процесу на заочному відділенні — дуже актуальна проблема, оскільки студенти заочного відділення більш відповідальні за власне кар'єрне, особисте та професійне зростання і вимагають високоякісної освіти за сучасними навчальними планами та методиками викладання. Визначити напрями вдосконалення вищої заочної освіти можливо тільки на основі вивчення проблем, які мають місце у вітчизняних навчальних закладах, і досвіду освітньої світової практики.

Система заочної освіти має певні особливості, які супроводжуються такими проблемами:

- обмежені можливості у часі створюють ситуацію, коли незначний аудиторний фонд повинен відшкодовуватися великою часткою самостійної роботи, яка в силу своєї епізодичності не сприяє виробленню необхідних навичок;
- найчастіше ритм і темп заочної сесії не забезпечує глибоке сприйняття і довгострокові знання. Студенти не мають можливості навчитися сперечатися, доводити, переконувати, професійно “говорити”, хоча і чітко усвідомлюють цілі свого навчання у вузі та цінують знання, які можна використовувати в практичній діяльності;
- переривчастість навчального процесу, відсутність постійного зворотного зв’язку породжують проблеми, пов’язані з несистематичним контролем якості навчання;
- доступ до бібліотечних фондів досить ускладнений, що позначається на якості підготовки студента-заочника.

Аналіз зазначених проблем, а також досвіду їх вирішення в зарубіжних країнах дає можливість визначити напрями з удосконалення заочної освіти.

Удосконалення змісту навчального процесу, підвищення якості його методичного забезпечення

Зміст навчального процесу на заочному відділенні визначається навчальними планами спеціальностей. Вони розроблені відповідно до галузевих стандартів вищої освіти і містять перелік предметів, згрупованих за циклами навчальних планів спеціальностей, затверджених для денного відділення. Нові навчальні плани забезпечують оптимальне співвідношення блоків загальнонаукових, природничих, загальнопрофесійних і спеціальних дисциплін, посилення комп’ютерної підготовки, сполучення стандартної освіти з урахуванням можливостей конкретного вузу, специфіки галузі або регіону. Проблеми вдосконалення змісту навчального процесу вирішуються на засіданнях навчально-методичної ради закладу.

Підвищення якості освіти зумовлює необхідність розробки досконалішого методичного забезпечення, яке має чітко виявлену тенденцію до практичного спрямування. Комплекс навчально-методичних матеріалів з кожної дисципліни повинен

містити робочу програму, конспект лекцій, банк тестів і задач, ситуаційних вправ, ділових ігор і тренінгових вправ, методичні рекомендації щодо виконання контрольних робіт і курсових проектів тощо.

Впровадження сучасних технологій навчання

Необхідність впровадження сучасних технологій до навчального процесу на заочному відділенні зумовлена особливостями організації навчального процесу.

З метою ефективного освоєння теоретичної бази, вироблення певних навичок і умінь самостійної роботи до навчального процесу на заочному відділенні можна впровадити модульну систему навчання. Така система передбачає розподіл усього курсу на окремі теми — модулі. У модулі може бути кілька завдань різного типу і рівня, виконання яких дає змогу повністю вивчити певну тему. Кожне завдання методично розробляється викладачем, до нього готується комплект документів (теми, питання, плани опитування, список літератури, методичні рекомендації). Вивчення теми-модуля студентами зводиться до самостійного дослідницького процесу. У процесі занять студенти опановують необхідні навички самостійної роботи, вчаться спілкуватися, вести наукову дискусію, доказово відстоювати свою думку.

Відповідно до модульної системи навчальний процес студента-заочника поділяється на три блоки:

I. Лекційний. Мета — підготовка студентів-заочників до сприйняття матеріалу, до бачення проблем у процесі самостійної роботи. Лекційні заняття проводяться в період першої осінньої заочної сесії.

II. Самостійна підготовка модулів; складання заліків за темою кожного модуля. Мета — набуття навичок самостійної дослідницької діяльності. Форма: колоквіуми, диспути, мінізаліки, тести, контрольні роботи та ін. Заняття цього блоку розподіляються на міжсесійний період з рівними інтервалами.

III. Практично-семінарський і контрольний блоки. Мета — за допомогою діалогу вивести студентів на рівень узагальнення, актуалізуючи їхні знання. Після опрацювання теоретичного матеріалу на практичних і семінарських заняттях студенти складають іспити. Екзаменаційна оцінка складається з оцінок по за-

ліках модулів і бала, отриманого на іспиті за теоретичні питання третього блоку.

Таким чином, зацікавленість студентів у навчанні, розміреність і оптимальний для збереження працездатності темп занять, розмаїтість форм і методів занять допоможуть домогтися на заочному відділенні досягнення мети вищого закладу — підготовки високопрофесійного фахівця.

Один із напрямів підвищення якості освіти на заочному відділенні — впровадження заочно-дистанційної форми навчання.

Завдання вищої школи — підготувати майбутнього фахівця до роботи в умовах сучасного інформаційного середовища, для чого необхідно не тільки навчити його вирішувати професійні завдання за допомогою нових інформаційних технологій, а й забезпечити високий рівень інформаційної культури.

Для усунення таких недоліків традиційної заочної форми навчання, як переривчастість навчального процесу, відсутність постійного зворотного зв'язку, ускладнений доступ до бібліотечних фондів виникає необхідність подальшого вдосконалення змісту навчального процесу на заочних відділеннях на основі впровадження дистанційного навчання.

Досягнення цілей дистанційно-заочної форми навчання буде можливим за наявності необхідних розділів чи компонентів, що забезпечують навчальний процес. Передусім це розділ “Адміністрація і служби” для вирішення адміністративно-технічних питань. У межах цього розділу студент-заочник може одержати доступ до довідкової інформації з усього комплексу освітніх послуг університету, створити персональний банк даних, записатися на спеціальні курси та ін. Наступний розділ — “Навчальні заняття”, де студент одержує доступ до лекцій, семінарів, практичних занять. Завдяки цьому розділу можливий безпосередній зв'язок з викладачем, а також складання іспитів і заліків. “Науковий центр” забезпечує можливість заняття науково-дослідною роботою, створення дослідницьких груп. “Бібліотека” дає змогу одержати доступ до каталогу університетської бібліотеки і здійснити вибір, замовлення і перегляд необхідної літератури.

Для формування і розвитку комунікативних та організаційських вмінь студентів-заочників доцільне використання інтерактивних методів навчання. Серед них найбільш визнані в

у цьому світі тренінгові методи (рольова гра, групова дискусія, вправи з вербальної та невербальної комунікацій, тренування певних навичок, відеозворотний зв'язок та ін.), які внаслідок науково-методичної розробленості, практичної спрямованості та доступності вважаються надзвичайно ефективними з точки зору розвитку особистості, набуття знань і практичних навичок. У студентів є чимало проблем, насамперед у плані міжособистісного спілкування, емоційно-вольової саморегуляції поведінки, комунікативної компетентності. Саме у тренінговій групі студенти можуть вирішити проблеми з формування комунікативних навичок, активно експериментувати з різними стилями спілкування, засвоювати і відпрацьовувати зовсім інші, не властиві їм раніше комунікативні вміння і навички, відчуваючи при цьому психологічний комфорт і захищеність, розширювати свій поведінковий потенціал.

Активний розвиток наукової та інноваційної діяльності студентів-заочників

Важливим напрямом у підготовці студентів-заочників у вищих навчальних закладах повинно бути не тільки набуття певного обсягу знань, а й забезпечення певного місця в соціально-економічній системі: науці, виробництві, підприємстві та інших сферах, напруження своєї інтелектуальної власності на основі органічного поєднання навчального процесу з практикою, науковою та інноваційною діяльністю. Науково-дослідна робота на заочному відділенні здійснюється на низькому рівні, і переважно зводиться до епізодичної участі студентів у наукових конференціях. Для активізації наукової та інноваційної діяльності студента-заочника необхідно всебічно залучати його до участі у науково-практичних конференціях і конкурсах науково-дослідних робіт (особливо з напрямку його практичної діяльності); у розробці держбюджетних і госпдоговірних тем на замовлення підприємств різної форми власності і галузей діяльності. Ці заходи сприятимуть розвитку наукової діяльності студента-заочника, орієнтувати на вдосконалення його особистих ділових навичок і формування інтелектуального потенціалу. Студент буде вмотивований до реалізації інноваційної діяльності як до інструмента професійного визнання, фактора конкурентоспроможності та створення позитивного власного іміджу.

Найбільш повне використання виховного потенціалу навчального процесу

У процесі навчання на заочному відділенні не можна забувати про виховну функцію навчання. Основна проблема виховання студентів на заочному відділенні полягає в дефіциті часу. Разом з тим основним завданням деканату є організація заходів, які сприятимуть найбільш повному використанню виховного потенціалу навчального процесу. Це і вечора знайомств, і студентські свята. У плані виховання студентської молоді на заочному відділенні важливою є організаційна робота під час екзаменаційних сесій. Це проведення організаційних зборів на початку і наприкінці кожної сесії, контроль за відвідуванням студентами навчальних занять, проведення старостатів.

У системі заочного навчання дуже важлива роль педагога. Викладач вузу впливає на духовний світ студентів, виховує їх через зміст свого предмета, методи навчання, манеру спілкування, але найбільше на студентів особливий вплив справляють особистісні якості педагога. Студенти-заочники через власний багатий соціальний досвід висувають підвищені вимоги до особистості педагога, його майстерності, цінують такі якості, як глибоке знання предмета й уміння ясно, доступно передати свої знання, налагодити контакт зі студентами.

Виховання студентів на заочному відділенні відбувається й у студентській групі. Тому особливу увагу треба приділяти комплектуванню студентських груп з урахуванням професії, віку, соціального досвіду студентів, що забезпечить створення атмосфери довірчих стосунків, товарищескості, взаємодопомоги, взаємопідтримки, а також взаємної відповідальності у студентських групах на заочному відділенні.

Визначити напрями вдосконалення вищої заочної освіти можливо тільки на основі вивчення проблем у вітчизняних навчальних закладах і досвіду освітньої світової практики. Враховуючи особливості організації навчального, наукового та виховного процесу на заочному відділенні, нами запропоновано такі напрями вдосконалення заочної освіти: вдосконалення змісту навчального процесу і підвищення якості його методичного забезпечення; впровадження сучасних технологій навчання; активний розвиток наукової та інноваційної діяльності студентів-заочників; найбільш повне використання виховного потенціалу навчального процесу.